

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-3378/2017. számú ügyben

Érintett szervek:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Répcelak Város Önkormányzata

2017. szeptember

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-3378/2017. számú ügyben**

Előadó: dr. Rajzinger Ágnes

A vizsgálat megindítása

A panaszos szülők azzal fordultak a Hivatalomhoz, hogy gyermekük lisztérzékeny, emiatt pedig az óvodai közétkeztetése speciális étkezési igény szerinti diétás étkeztetéssel oldható meg. A jelenlegi szakorvosi diagnózis értelmében a gyermek egész életén át tartó, szigorú gluténmentes étrendre kötelezett. A panaszosok sérelmezték, hogy több alkalommal kérték gyermekük óvodája, és a fenntartó Répcelak Város Önkormányzatának segítségét a gyermekük közétkeztetésének mielőbbi megoldásában, azonban minden esetben elutasító választ kaptak.

Mivel a panaszbeadvány alapján felmerült a jogállamiság elvével, a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával és az esélyegyenlőség előmozdításának követelményével összefüggő visszásság gyanúja, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam és az Ajbt. 21. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése alapján tájékoztatást kértem Répcelak Város Önkormányzatának polgármesterétől.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független demokratikus jogállam.”* [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- az esélyegyenlőség előmozdításának követelménye: *„Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”* [Alaptörvény XV. cikk (4)-(5) bekezdés]

Az alkalmazott jogszabályok

- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.);
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV.30.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet).

A megállapított tényállás

A megkeresésben tájékoztatást kértem a polgármestertől, hogy Répcelak Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) *miként biztosítja illetékességi területén a beadvánnyal érintett óvodában a közétkeztetés ellátását.* Választ vártam annak kapcsán is, hogy szerepelt-e a köznevelési intézményt ellátó közétkeztetésre vonatkozó *pályázati kiírásban* a speciális étkezési igényű gyermekek ellátására vonatkozó kritérium, továbbá milyen lépéseket tett, illetve tervez megtenni az Önkormányzat a gyermek megfelelő közétkeztetési ellátásának biztosítása érdekében.

A *polgármester válaszában* kifejtette, hogy az Önkormányzat az óvodai ellátást társulási formában biztosítja Csánig, Nick, Vasegerszeg és Nemesládony községekkel közösen. Az intézmény önálló 150 adagos főzőkonyhával rendelkezik. Álláspontja szerint az öt évvel ezelőtt

teljesen felújított óvodában és konyhában a gyermekek étkeztetését jó színvonalon biztosítani tudják. Az intézménybe járó gyermekek közül körülbelül 10 fő fehéjje-, laktóz-, illetve tojás-érzékeny. Az érintett gyermekek ellátását diabetikus étkeztetés keretében, már az idevonatkozó törvény elfogadása előtt több évvel az Önkormányzat biztosította és biztosítja.

A polgármester kifejtette, hogy a panaszosok megkeresték hivatalukat is problémájukkal és az első beszélgetés alkalmával széleskörű tájékoztatást kaptak arról, hogy az Önkormányzatnak milyen lehetőségei vannak az általuk felvetett probléma megoldására.

Tájékoztatást nyújtott arról továbbá, hogy jelenleg az óvodában panaszosok gyermeke az egyetlen, akinél a szakorvos lisztérzékenységet állapított meg. A válaszban kifejtettek szerint az elmúlt években az azonos betegséggel küszködő gyermekek szülei együttműködve az óvodával és az Önkormányzattal megoldást találtak problémáikra. Mindez úgy történt, hogy maguk a szülők biztosították a gyermekek étkeztetését, az önkormányzat segély formájában kifizette részükre az intézményi normát, és természetesen térítési díjat nem fizettek. Ezt a lehetőséget felajánlották a panaszosoknak is, de ők első körben ettől az eljárástól elhatárolódtak, kategorikusan kijelentették, hogy a jogszabályban foglaltak szerint az Önkormányzatnak kell megoldást találni a problémájukra.

Az Önkormányzat a panaszosok kérelmének beérkezését követően az egyedi probléma megoldására törekedve széleskörű tájékozódásba kezdett, ennek során megkeresték állásfoglalást és javaslatot kérve a Vas Megyei Kormányhivatalt, az Országos Tisztai Főorvosi Hivatalt.

A polgármester a megkeresés hatására a gyermek speciális közétkeztetésének megoldása érdekében a következő intézkedésekről nyújtott tájékoztatást. Mivel a szülők elzárkóztak attól, hogy ők biztosítsák gyermekük napi étkeztetését – habár azóta, hogy a gyermek óvodás és a szülők megoldják a gyermeknek a napi étkeztetését – megkeresték a környezetükben lévő minden olyan konyhát, ahol garantálni tudják a gluténmentes ételek készítését. A legközelebbi elérhető konyha Szombathelyen található, 44 km távolságban. A legolcsóbb ételt szállító cég ajánlata 100 Ft/km. Az Önkormányzatnak egy adag napi étel így közel 10 ezer forintba kerülne. A polgármester válaszában kifejtette, hogy az irreálisan magas költségek miatt e megoldást nem tartják elfogadhatónak.

Az Önkormányzatnál jelenleg vizsgálat alatt van egy önálló gluténmentes konyha kialakításának lehetősége, amellyel esetleg meg tudják oldani a többi, már iskoláskorú, vagy a környéken lévő gluténérzékeny gyermekek és felnőttek étkeztetését. A rendelkezésükre álló információk szerint külön speciális végzettséggel rendelkező szakácsnőt kellene alkalmazniuk, ilyen végzettséggel rendelkező munkavállaló azonban jelenleg nem áll rendelkezésre. A polgármester hangsúlyozta, hogy a konyha kialakítása és üzemeltetése több millió forintos kiadást jelentene. A leendő igénybe vevők körének feltérképezése az önkormányzat előtt folyamatban van.

A válasz tartalmazta, hogy az Önkormányzat több ízben és területen bizonyította már szociális érzékenységét. Mindent megtesznek azért, hogy a városukban lévő rászorultakon a törvényes keretek között tehetőségeinkhez mérten segítsenek. Megértéssel kezelik a panaszosok problémáját, de mivel sérelmük speciálisan egyedi problémának számít, megoldást a mai napig nem találtak.

A polgármester kifejtette, hogy folyamatosan keresik a megoldást, ami véleményük szerint a család együttműködő magatartásán is múlik. Véleménye szerint „ha már a törvényalkotó kötelezővé tette az intézmények számára az ilyen típusú ellátást a megoldásra is kellene választ adni. Javaslatunk, és ezt a javaslatunkat eljuttatjuk a politikai döntéshozókhoz is, hogy valamilyen központosított rendszerben, szervezett kiszállítással több település összefogását ösztönözve oldjuk meg ezt a számunkra is fontos feladatot.”

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy

alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdésének a) pontja meghatározza a *közszolgáltatást végző szerv fogalmát*: ennek minősül – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik – minden állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv.

A Gyvt. 21/A. § (1) bekezdése szerint, ha a szülő, törvényes képviselő eltérően nem rendelkezik, az intézményi gyermekétkeztetés keretében a nem bentlakásos intézményben

- a) a bölcsődében, mini bölcsődében bölcsődei ellátásban részesülő gyermekek részére az ellátási napokon a reggeli főétkeztést, a déli meleg főétkeztést, valamint tízórai és uzsonna formájában két kísétkeztést,
- b) a gyermekek és a tanulók számára az óvodai nevelési napokon, valamint az iskolai tanítási napokon az óvodában és a nem bentlakásos nevelési-oktatási intézményben a déli meleg főétkeztést, valamint tízórai és uzsonna formájában két kísétkeztést *kell biztosítani*.

A Gyvt. 21/A. § (3) bekezdése egyértelműsíti, hogy a települési önkormányzat biztosítja a gyermekétkeztetést az általa fenntartott bölcsődében, mini bölcsődében és óvodában, továbbá a közigazgatási területén a tankerületi központ, valamint az állami szakképzési és felnőttképzési szerv által fenntartott nem bentlakásos nevelési-oktatási intézményben.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdésével összhangban az ombudsmani gyakorlat egyértelműen a közszolgáltatást végző szervek fogalmkörébe tartozónak tekinti tehát a köznevelési intézményeket, illetve *a köztétkeztetés tekintetében az önkormányzatokat, amelyekre az ombudsman vizsgálati jogosultsága – az Ajbt. hatásköri szabályai értelmében – értelemszerűen kiterjed*.

A panaszos, mivel kérelmével az ombudsmani vizsgálatot megelőzően panaszával előzetesen a helyi önkormányzathoz fordult, a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőséget kimerítette. A fentiek alapján tehát az egyedi ügy tekintetében az ombudsman vizsgálati jogosultsága – az Ajbt. hatásköri szabályai értelmében – egyértelműen kiterjed.

II. Az érintett alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget az Alaptörvényben kapott mandátumának. Álláspontom szerint ombudsmanként akkor járok el helyesen, ha következetesen, zsinórmértékként támaszkodok az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint az egyes alapjogi tesztekre.

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amely ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érvelésként mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára*

megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 67. § (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a jogállamiság elve, valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény, mely a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – *ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig* – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozatai indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény ugyanakkor éppen a *közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége*: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a természetes és jogi személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, szükség van a *joganyag és a jogi eljárások stabilitására, a változásokra való felkészüléshez megfelelő idő biztosítására, az egyértelműségre, a követhetőségre és az érthetőségre*. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

2. Az Alaptörvény XV. cikk (4)-(5) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, külön intézkedésekkel védi a *gyermekeket*, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket. Az Alaptörvény tehát a gyermekeket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. A Kommentár hangsúlyozza továbbá, hogy a megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény azon rendelkezése, amely alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett.

Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékoság) miatti sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam itt köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően és súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: figyelembe kell venni és mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét. Nem vitatható ugyanakkor, hogy az esélyegyenlőség megvalósításának – az Alaptörvény által is nyomatékosítva – a legmesszebbmenőkig eleget kell tenni a gyermekek, különösen a beteg gyermekek esetében.

3. A gyermek megfelelő *testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát* az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a

megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. Ezt a tételt megtaláljuk a Gyermekjogi Egyezmény preambulumban: a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye 1991-től a belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. A jogszabályban előírt ellenőrzési kötelezettség pedig nem mellőzhető. Az Egyezmény 3. cikke minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot *a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez*, kimondja, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek legjobb érdekét veszik figyelembe elsősorban. A részes államok – így Magyarország – az Egyezmény 24. cikkében elismerték a gyermeknek a *lehető legjobb egészségi állapothoz való jogát*, valamint, hogy orvosi ellátásban és gyógyító-nevelésben részesülhessen, és erőfeszítéseket tesznek annak biztosítására, hogy egyetlen gyermek se legyen megfosztva az ezeknek a szolgáltatásoknak az igénybevételére irányuló jogától. A fenti jog teljes körű megvalósításának biztosítására, a részes államok vállalták, hogy alkalmas intézkedéseket tesznek különösen arra, hogy küzdjenek a betegség és az alultápláltság ellen, valamint tájékoztassák a társadalom valamennyi csoportját és különösen a szülőket és a gyermekeket a gyermek egészségére és táplálására.

III. Az ügy érdeme tekintetében

Lényeges kiemelni, hogy a hivatkozott Gyvt. 21/A §-a szerint, ha a szülő, törvényes képviselő eltérően nem rendelkezik, az intézményi gyermekétkeztetés keretében a nem bentlakásos intézményben a gyermekek és a tanulók számára az óvodai nevelési napokon, valamint az iskolai tanítási napokon az óvodában és a nem bentlakásos nevelési-oktatási intézményben a déli meleg főétkezést, valamint tízórai és uzsonna formájában két kísétkézést kell biztosítani.

A Gyvt. 21/A. § (3) bekezdése egyértelműsíti, hogy a települési önkormányzat biztosítja a gyermekétkeztetést az általa fenntartott bölcsődében, mini bölcsődében és óvodában, továbbá a közigazgatási területén a tankerületi központ, valamint az állami szakképzési és felnőttképzési szerv által fenntartott nem bentlakásos nevelési-oktatási intézményben. A Gyvt. 151. § (2f) bekezdése kiemeli, hogy ha az említett a gyermekétkeztetést a települési önkormányzat biztosítja, úgy az intézményi térítési díjat a települési önkormányzat állapítja meg. *Mindebből következik, hogy az ügyben érintett esetben a helyi önkormányzat a közétkeztetési feladat ellátásának egyértelmű címzettje.*

Vizsgálatom során figyelemmel voltam az Eütv. 50. § (3) bekezdésére, amely szerint a közétkeztetésben – különös tekintettel az egészségügyi, szociális és gyermekintézményekben nyújtott közétkeztetésre – az *életteni szükségletnek megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani.* A Gyvt. 41. § (1) bekezdésében külön szerepel, hogy a gyermekek napközbeni ellátásaként többek között a családban élő gyermekek életkorának megfelelő étkeztetését kell megszervezni.

Az EMMI rendelet 15. § (1) bekezdése szerint a fekvőbeteg-ellátást nyújtó intézményben, személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátást, gyermekvédelmi szakellátást, szociális

szakosított ellátást nyújtó intézményben, valamint a nevelési-oktatási intézményben minden, szakorvos által igazolt diétás étkezést igénylő személy számára az állapotának megfelelő diétás étrendet kell biztosítani a (2)-(5) bekezdésben, valamint a 16. § (5)-(6) bekezdésében foglaltak betartásával. Az EMMI rendelet 15. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a diétás étrendet az intézmény úgy is biztosíthatja, hogy ha az intézmény főzőkonyháján vagy az intézményt ellátó közétkeztetőnél nem biztosítottak a diétás ételek előállításához szükséges személyi, tárgyi, műszaki feltételek, az intézmény azt más – ilyen feltételekkel rendelkező – közétkeztetőtől rendeli meg.

Mindezekre figyelemmel *nem tartom elfogadhatónak azt az álláspontot, hogy az Önkormányzat mindezekig nem találta meg a megfelelő megoldást a panaszos által felvetett problémára.* Amint azt korábbi jelentéseimben¹ is rögzítettem, *a gyermek egészségügyi állapotának megfelelő étkezés megszervezése – amennyiben szülője igényli – az óvoda, iskola feladata, a közétkeztetés biztosítására pedig az önkormányzat kötelezett.* A megfelelő megoldást tehát – az érintett gyermek számára a speciális étkezést nyújtó közétkeztetési cégtől a teljes körű (napi háromszori) étkezés megrendelésével – a köznevelési intézmény bevonásával az önkormányzatnak kell megtalálnia.

Álláspontom töretlen abban, hogy a speciális igényű gyermekek étkeztetésének megoldása nem múlhat az intézmények helyzetén, belátásán vagy jóindulatán, a feladat ellátása nem hárítható át a szülőkre, nem függhet attól, hogy mennyiben együttműködnek a feladatellátás megkönnyítésében. A speciális diétás étrendet követő kisgyermek otthoni ellátása ugyanis önmagában kiemelt anyagi és pszichés terhet ró a szülőkre.

A polgármester válaszában kiemelte továbbá, hogy *„az intézménybe járó gyermekek közül körülbelül 10 fő fehérics, laktóz-, illetve tojás érzékeny. Az ő ellátásukat, diabetikus étkeztetés keretében, már az idevonatkozó törvény elfogadása előtt több évvel Répcelak Város Önkormányzata biztosította és biztosítja.”* Eszerint az Önkormányzat illetékességi területén esetlegesen gluténmentes diétát – ez idáig fel nem mért számú – igénylőkön kívül *a további diétás közétkeztetés megoldottnak minősül* a településen.

Jelen jelentésemben is szeretném hangsúlyozni, hogy az önkormányzatoknak a vonatkozó jogszabályi rendelkezés – a kiemelt gyermekjogi jogvédelmi szempontokkal összhangban – nem fakultatív feladatot ír elő. Nem ad mérlegelési lehetőséget a különböző speciális igények közötti differenciálásra sem, még abban az esetben sem, ha a gluténmentes diétás étrend kiemelten magas költségekkel bír. Nem mérlegelhetnek az önkormányzatok az ellátandó feladat tekintetében annak alapján sem, hogy egyedi kérelemről van-e szó, vagy több személy érintő igényről.

Mindezek alapján megállapítom, hogy az Önkormányzat azáltal, hogy – jogszabályban egyértelműen előírt kötelezettsége ellenére – nem biztosítja valamennyi köznevelésben résztvevő gyermek számára az egészséges fejlődéséhez szükséges speciális közétkeztést, amivel egyben a gyermek egészségét is közvetlen veszélynek teszi ki, sérti a jogállamiság elvét, illetve az esélyegyenlőség előmozdításának követelményét, továbbá az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz a jogsérelem közvetlen veszélye okán.

A visszásság megállapítását vizsgálatom során annak ellenére sem mellőzhettem, hogy az Önkormányzat polgármestere a megoldáskeresés során egyértelműen jelezte válaszában a speciális közétkeztetés ellátásának *finansziális, rendszerszintű problémáit.* Nem lehet ugyanakkor figyelmen kívül hagyni, hogy a gyermekek jogai szempontjából visszas helyzet kialakulásáért *nem kizárólag a feladat címzettjét, az Önkormányzatot terheli jogi felelősség.* Kétségtelen, hogy egy speciális jellegű – az adott településen vagy térségben ritkán, kivételesen előforduló – közétkeztetési igény adott esetben nagy terhet róhat az érintett önkormányzatokra. Indokoltnak tartom mindezek alapján, hogy az egyedi ügy nyomán a felmerült *hiányosságok* kapcsán felhívjam a közétkeztetés biztosításáért felelős miniszter figyelmét az – esetlegesen más településeken is előfordulható – ellátási nehézségekre, jelezve egyben *a speciális közétkeztetési ellátások országos felülvizsgálatának szükségességét.*

¹ Lásd: AJB-1147/2012. számú jelentés és AJB-1018/2016. számú átfogó ombudsmani jelentés.

Intézkedéseim

A jelentésben feltárt, alapvető joggal és alkotmányos követelménnyel összefüggő visszasság orvoslása és jövőbeni megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem* Répcelak Város Önkormányzatát, hogy soron kívül tegye meg a szükséges intézkedéseket, hogy biztosított legyen az általa fenntartott oktatási-nevelési intézmény által szervezett keretek között – napközbeni ellátásként – a lisztérzékeny, speciális étkezési igényű gyermekek számára is a megfelelő közétkezés;
- 2) az Ajbt. 31. §-a alapján *felkérem* az emberi erőforrások miniszterét, hogy a jelentésben foglaltak nyomán tekintse át, hogy rendelkezésre állnak-e jelenleg a speciális étkezési igényű gyermekek közétkeztetési ellátásának megfelelő anyagi, tárgyi és személyi feltételei az ország valamennyi településén az érintett gyermekek jogainak biztosítása érdekében.

Budapest, 2017. szeptember 18.

Székely László

